

تبیین رفتارهای وندالیستی از دیدگاه نظریه‌های آنومی - فشار مطالعه دانشجویان دانشگاه مازندران

اکبر علیوردی نیا،^۱ محمود شارع پور،^۲ سحر رحمانی^۳

تاریخ دریافت: ۹۲/۲/۲۵، تاریخ پذیرش: ۹۲/۷/۱۰

چکیده

هدف مطالعه حاضر استفاده از نظریه‌های فشار عمومی اگنیو، ناکامی منزلتی کوهن و فشار ساختاری مرتن برای تبیین رفتارهای وندالیستی و نیز آزمون نظام‌دار این نظریه‌هاست. این پژوهش مبتنی بر روش پیمایشی است و جمعیت تحقیق را کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه مازندران در سال تحصیلی ۹۱ - ۹۰ تشکیل می‌دهند. براساس نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم هر دانشکده ۳۹۴ نفر تحت مطالعه قرار گرفتند. نتایج داده‌های توصیفی حاکی از این است که میزان رفتارهای وندالیستی دانشجویان در سطح پایین است. علاوه بر این، نتایج تحلیل رگرسیونی نشان داده است که رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از متغیرهای احساسات منفی و حذف محرک مثبت‌اند که از میان هشت متغیر مستقل، متغیر حذف محرک مثبت قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده رفتارهای وندالیستی بوده است؛ درحالی‌که نظریه فشار ساختاری مرتن نتوانسته است وندالیسم را به‌مثابه نوعی از جرایم غیرسودجویانه تبیین و بررسی کند. نتایج تحقیق متغیر تصور درباره محدودیت فرصت، مستخرج از نظریه ناکامی منزلتی کوهن، را در بعد وندالیسم درون دانشگاهی تأیید کرده است.

واژگان کلیدی: حذف محرک مثبت، فشار ساختاری، فشار عمومی، ناکامی منزلتی، وندالیسم.

^۱ aliverdina@umz.ac.ir

دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه مازندران (نویسنده مسئول)

^۲ sharepour@yahoo.com

استاد گروه علوم اجتماعی، دانشگاه مازندران

^۳ کارشناس ارشد مطالعات جوانان، دانشگاه مازندران

مقدمه و بیان مسئله

بسیاری از جامعه‌شناسان انحراف را مجموعه‌ای از موقعیت‌ها، اشخاص یا کنش‌ها تصور می‌کنند که ضد اجتماعی است و فرد خطاکار متخلف تلقی می‌شود و هدف اعتراض قرار می‌گیرد (کلینارد و مییر^۱، ۲۰۱۱: ۶). وندالیسم^۲ کنش آگاهانه برای تخریب اموال دیگران یا وارد آوردن خسارت به متعلقات آنهاست (نورلندر^۳ و همکاران، ۱۹۹۸: ۲۰۱). ساندرز وندالیسم را خسارت هدفمند، نقض، بدشکل کردن یا تخریب اموال عمومی یا خصوصی توسط افرادی تعریف می‌کند که صاحب اموال نیستند (ساندرز^۴، ۱۹۸۱: ۱۳۸). شباهت وندالیسم با انواع دیگر بزهکاری در قانون‌شکنی و نقض هنجارهای معمول جامعه است. وندالیسم روشی برای ابراز سرخوردگی، انتقام‌گرفتن یا نشان دادن خشم و هیجان در مواجهه با وضعیتی کسالت‌آور یا جلب توجه در موضوعی خاص است (ورنون^۵، ۲۰۰۷: ۱۰۴) که منجر به ایجاد خساراتی برای افراد می‌شود و هیچ سود مادی برای آنها ندارد. ابعاد و گستره این پدیده زمانی آشکار می‌شود که آمارهای خسارات مالی و تأثیرات آن بر قربانیان برآورد می‌شوند (وارلا^۶، ۱۹۸۰: ۲). مفهوم وندالیسم وجوه مشترکی با مفهوم بی‌نظمی دارد و ممکن است نوعی بی‌نظمی فیزیکی محسوب می‌شود. به تعبیر ترور^۷ همه افراد ممکن است در زندگی‌شان کارهایی انجام دهند که می‌توان آن را رفتار وندالیستی تلقی کرد (مثل نوشتن روی میز مدرسه) (ورنون، ۲۰۰۷: ۱۷). رفتار وندالیستی را معمولاً جوانانی انجام می‌دهند که خشمشان را در پاسخ فشارهای گروهی نشان می‌دهند (امکاگی و کاپرون^۸، ۱۹۹۴: ۱۹۷).

وندالیسم از جمله جرایم خرد محسوب می‌شود که به‌صورت فردی یا گروهی و معمولاً با هدف و برنامه مشخصی انجام می‌گیرد. در دانشگاه تخریب‌ها عمدتاً فردی و دور از چشم دیگران انجام می‌شود. نتایج برخی پژوهش‌ها درمیان دانش‌آموزان (محمدی، ۱۳۸۴؛

- 1 . Clinard & Meier
2. Vandalism
- 3 . Norlander
- 4 . Sanders
- 5 . Vernon
- 6 . Varela
7. Theron
- 8 . Mccaghy & Capron

علیوردی‌نیا و حیدری، ۱۳۹۱؛ گویتزر و شومیکر^۱، ۲۰۰۸) نشان داده است که میزان وندالیسم درمیان پسران بیشتر از دختران است. درحالی‌که نتایج پژوهشی درمیان دانشجویان دانشگاه مازندران گرایش‌های وندالیستی دانشجویان دختر و پسر را تا حدودی برابر ارزیابی کرده است (توحیدیان، ۱۳۸۸: ۱۰۵). از آنجاکه در تحقیقات داخل کشور به ابعاد مختلف رفتارهای وندالیستی دانشجویان توجه اندکی شده است و از طرف دیگر با توجه به بررسی‌های انجام‌شده به نظر می‌رسد هیچ پژوهشی با استفاده از نظریه‌های کلاسیک و معاصر فشار، به‌ویژه به‌صورت رقابت نظری میان سه نظریه، که در پارادیم نظریه‌های آنومی - فشار قرار می‌گیرند، این پدیده اجتماعی را تحت بررسی قرار نداده است، تحقیق حاضر درباره استفاده از نظریه‌های آنومی - فشار اگنیو، مرتن و کوهن، آزمون نظام‌دار و سنجش قدرت تبیین‌کنندگی این نظریه‌ها در رفتارهای وندالیستی دانشجویان به رشته تحریر درآمده است.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های انجام‌شده در غرب از قدمت و گستره‌ای درخور توجه برخوردار است و دلیل آن می‌تواند مدرنیسم، گسترش تکنولوژی و نقش آن در خدمات‌رسانی شهری در جامعه غربی باشد. اما پژوهش‌های انجام‌شده در ایران اندک است، هرچند تحقیقات ارزشمندی هم انجام شده است. مروری بر پیشینه تحقیق نشان می‌دهد اکثر تحقیقات در زمینه وندالیسم، درکنار توصیف این پدیده، سعی در تبیین آن نیز داشته‌اند. در تبیین این مسئله نیز بیشتر به عوامل محیطی توجه شده است. با توجه به تحقیقات صورت‌گرفته می‌توان گفت خانواده از مهم‌ترین نهادهایی است که بیشتر پژوهش‌ها (تایگرت^۲، ۱۹۸۸؛ آرنِت و جنسن^۳، ۱۹۹۴؛ تایلور^۴ و همکاران، ۱۹۹۷؛ دیویت^۵، ۲۰۰۴؛ ثوابیه و آل‌روفو^۶، ۲۰۱۰؛ نیک‌اختر، ۱۳۷۸؛ سهامی و احمدی، ۱۳۷۹؛ فتحی و محمدی، ۱۳۹۰) در بررسی‌های خود به نقش تبیین‌کننده آن توجه داشته‌اند. روش پژوهش‌های داخل کشور اغلب پیمایشی و مشاهده‌ای است و معدود تحقیقاتی

1. Gutierrez & Shoemaker
2. Tygart
3. Arnett & Jensen
4. Tylor
5. Dewet
6. Thawabieh & Alrofo

با روش‌های دیگر از جمله تحلیل محتوا (مقصودی و بنی‌فاطمه، ۱۳۸۳) به بررسی مسئله پرداخته‌اند. درحالی‌که تنوع روش در پژوهش‌های خارجی بیشتر است (نورلاندر و همکاران، ۱۹۹۸ و نوردمارکر^۱، ۲۰۰۰ روش آزمایشی؛ فارن‌ورث و لیبر^۲، ۱۹۸۹ تحلیل ثانویه؛ ووی^۳، ۱۹۹۳ تحلیل محتوا).

محققان داخلی و خارجی در بیشتر تحقیقات به نحوی از منظر جامعه‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی به این پدیده توجه کرده‌اند. مرور پیشینه پژوهش نشان داد که برخی محققان داخلی در تبیین پدیده وندالیسم به ترکیبی از عوامل محیطی، اجتماعی، اقتصادی و روانی توجه داشته‌اند (عفتی، ۱۳۸۱؛ محسنی‌تبریزی، ۱۳۷۹؛ محسنی‌تبریزی و صفری‌شالی، ۱۳۸۵؛ قاسمی و همکاران، ۱۳۸۸؛ نبوی و همکاران، ۱۳۹۰). درحالی‌که اکثر پژوهش‌های خارجی به موقعیت محیط فیزیکی و عوامل اجتماعی و فرهنگی توجه کرده‌اند (هورویتز و توبالی^۴، ۲۰۰۳). از جمله محدودیت‌های پژوهش‌های خارجی می‌توان به این امر اشاره کرد که آنها در چهارچوب نظام فرهنگی خود به موضوع توجه کرده‌اند، که این قدرت تعمیم‌دهی این پژوهش‌ها را برای جوامع دیگر کاهش می‌دهد. با توجه به مرور پیشینه تحقیق می‌توان گفت آنچه در مطالعات داخلی درباره وندالیسم انجام شده است، بیشتر در چهارچوب وندالیسم عمومی جای دارد. زیرا این تحقیقات عمدتاً به وندالیسم در مدارس و فضای شهری پرداخته‌اند. در صورتی‌که مطالعات غربی به انواع دیگر آن (وندالیسم صنفی و امنیتی) نیز توجه داشته‌اند. بنابراین، مصادیق وندالیسم در تحقیقات خارجی گسترده‌تر در نظر گرفته شده و انواع اقدامات مجرمانه، حتی سرقت و ناآرامی‌های اجتماعی، نیز در آن گنجانده می‌شود.

مطالعه حاضر می‌تواند تحقیقات اولیه را در باب وندالیسم در چند جهت گسترش دهد. اول اینکه تحقیق حاضر نظریه فشار (فشار ساختاری مرتن، نظریه ناکامی منزلتی کوهن و نظریه فشار عمومی اگنیو) را چهارچوب نظری قرار داده است، درحالی‌که تعداد بسیار محدودی از تحقیقات داخلی نظریه فشار (به‌خصوص فشار ساختاری مرتن) را در تبیین وندالیسم به‌کار برده‌اند. عده‌ای به این باورند که وندالیسم را نمی‌توان از دیدگاه نظری فشار مرتن بررسی کرد. به این دلیل که کلیت فشار تحت بررسی در دیدگاه مرتن، به‌عنوان نظریه بزهکاری، به بررسی

- 1 . Nordmarker
- 2 . Farnworth & Leiber
- 3 . Nwoye
- 4 . Horowitz & Tobaly

این موضوع می‌پردازد که چرا نوجوانان و جوانان محروم به لحاظ اقتصادی مرتکب جرم می‌شوند؛ از این رو این نظریه قادر به تبیین جرائم غیرسودجویانه نیست (فارنورث و لیبر، ۱۹۸۹: ۲۶۶). البته برخی تحقیقاتی که در این زمینه در خارج از کشور انجام شده‌اند، خلاف این نظر را نشان می‌دهند. تایگرت (۱۹۸۸)، فارنورث و لیبر (۱۹۸۹) و اوزبای و اوزکن (۲۰۰۶) به پدیده وندالیسم و انواع جرائم غیرسودجویانه از دیدگاه نظریه فشار توجه کرده و به نتایج مقبولی دست یافته‌اند که از نظریه فشار مرتن در تبیین رفتارهای وندالیستی حمایت کرده است. دوم اینکه تحقیق حاضر دانشجویان را به عنوان جمعیت تحقیق انتخاب و سعی کرده است وندالیسم دانشجویان را هم در بعد درون‌دانشگاهی و هم در ابعاد برون‌دانشگاهی بررسی کند. در حالی که برخلاف تحقیقات خارجی که دایره وسیع‌تری را دربرمی‌گیرند و حتی سعی در شناخت نگرش دانشجویان به وندالیسم داشته‌اند، تحقیقات داخلی به وندالیسم دانشجویان کمتر توجه کرده‌اند و تعداد محدودی هم که به بررسی رفتارهای وندالیستی دانشجویان پرداخته‌اند وندالیسم درون‌دانشگاهی را کانون توجه قرار داده‌اند.

چهارچوب نظری پژوهش

نظریه فشار ساختاری^۱

رابرت مرتن^۲ از نظریه‌پردازان کلاسیک فشار ساختاری است و نظریه او بر دیدگاه دورکیم مبتنی است. مرتن معتقد است نظریه فشار می‌تواند تنشی را، که در جامعه مدرن بین اهداف پولی و ناکافی بودن ساختارهای فرصت موجود بر آن تأکید می‌شود، برای رسیدن به این اهداف روشن سازد (کلرچ و داکلی^۳، ۲۰۰۹: ۴۷۹). هدف او تحلیل این موضوع است که چگونه افراد الگوهای اهداف و ابزار را در یکی از پنج شیوه انطباق تنظیم می‌کنند. اسکات منارد معتقد است که بهتر است به الگوی مرتنی به عنوان تلاشی برای بسط دو سطح خرد و کلان از تحلیل اجتماعی توجه شود (فیتزستون و دیفلیم^۴، ۲۰۰۳: ۴۸۰). مرتن در آغاز نظریه خود این نکته را خاطر نشان می‌سازد که فرهنگ هر جامعه هدف‌های معینی را که تصور می‌کند "تلاش برای به دست آوردنشان ارزش دارد" تعریف می‌کند. در هر جامعه‌ای شمار فراوانی از چنین هدف‌هایی

1. Structural-Strain Theory
2. R. Merton
3. Clercq & Dakhli
4. Featherstone & Deflem

وجود دارد که از فرهنگی به فرهنگ دیگر تغییر می‌کنند (ولد و همکاران، ۱۳۸۰: ۲۱۸). بنابراین، افرادی که فاقد ابزار مشروع برای رسیدن به این هدف هستند، ممکن است در فعالیت‌های نامشروع برای رسیدن به انواع متفاوتی از اهداف اجتماعی درگیر شوند. در نتیجه، زمانی که جامعه تأکید بیشتری بر هدف موفقیت قرار می‌دهد و هنجارهای مشروع حاکم بر رفتارهای مطلوب جامعه ضعیف است، حالتی از بی‌هنجاری پدیدار می‌شود (برگرن^۱، ۲۰۱۰: ۱۴). در چنین جامعه‌ای افراد با این اعتقاد اجتماعی می‌شوند که می‌توانند به همه اهدافشان دست یابند؛ درحالی‌که راه بسیاری از آنها برای رسیدن به اهدافشان مسدود شده است. این انسداد هدف فشاری بر افراد تحمیل می‌کند که ممکن است فرد را برای دستیابی به هدف به‌صورت نامشروع انطباق دهد (استاکمن^۲، ۲۰۱۱: ۱۳).

نظریه ناکامی منزلتی^۳

آلبرت کوهن در اثر خود با عنوان پسران بزهکار، که در سال ۱۹۵۵ منتشر شده بود، نسخه خود را از نظریه فشار ارائه داده است. او همانند مرتن نتیجه گرفته است فشارهایی که منجر به جرم می‌شوند، در ذات خود جامعه است (تیرنی^۴، ۲۰۰۶: ۱۰۱). شرح کوهن تا حد زیادی نیز تحت تأثیر ساختار جامعه‌شناختی است که دورکیم پی‌ریزی کرده بود، که در آن، خرده‌فرهنگ عاملی کلیدی به نظر می‌رسد (موریسن^۵، ۱۹۹۵: ۲۸۱). از دیدگاه کوهن، زمانی که ابزار رسیدن به هدف فراهم نباشد، افراد طبقه پایین ناامید می‌شوند، رنج می‌برند و با اعتمادبه‌نفس پایین از طریق درگیر شدن در رفتارهای انحرافی، که در مقابل ارزش‌های مقبول اجتماعی طبقه متوسط است، پاسخ می‌دهند (مارت^۶، ۲۰۰۸: ۵۶). از این‌رو جوانان طبقه پایین شکلی از تضاد فرهنگی را تجربه می‌کنند. خرده‌فرهنگ بزهکار با مسائل مربوط به پایگاه جوانان، که احساس می‌کنند می‌توانند آن پایگاه‌ها را به دست آورند، سروکار دارد و خرده‌فرهنگ بزهکاری با استفاده از این سازگاری‌ها برای درک فرصت مسدود شده ظهور می‌یابد (وول و مای^۷، ۲۰۰۰: ۴۶ و ۴۵).

1. Bergeron
2. Stackman
3. Status Frustration
4. Tierney
5. Morrison
6. Marte
7. Vowell & May

خرده‌فرهنگ بزهکار جایگزینی، اغلب متناقض، از ابزار رسیدن به چنین پایگاهی فراهم می‌آورد. بنابراین فشارهای تولیدشده، به‌مثابه نتیجه بی‌سازمانی اجتماعی، منجر به شکل‌گیری هنجارها و ارزش‌هایی می‌شود که از طریق آنها، جوانان طبقه پایین می‌توانند به موفقیت دست یابند (والکلت^۱، ۲۰۰۳: ۲۲).

نظریه فشار عمومی^۲

نظریه فشار عمومی رابرت اگنیو، به‌مثابه یکی از نظریه‌های پیشرو در جرم، با تمرکز بر علل و انگیزه‌های فردی، چشم‌انداز گسترده‌تری در فهم رفتار مجرمانه فراهم ساخته است. اگنیو برنامه‌های اصلی خود را در سال ۱۹۹۲ ترسیم کرده است (باو^۳ و همکاران، ۲۰۰۸: ۴۷۳). او سه نوع عمده فشار در سطح فردی را توضیح می‌دهد: ۱. عدم دستیابی به اهداف ارزشمند مثبت ۲. حذف محرک ارزشمند مثبت ۳. وجود محرک منفی. اولین نوع فشار تشریح می‌کند افرادی که موفق به دستیابی به اهداف ارزشمند نمی‌شوند فشار را تجربه خواهند کرد.^۴ این جزء از نظریه فشار عمومی با این اندیشه کلاسیک مرتن که فشار زمانی ایجاد می‌شود که گسستی بین آرمان‌ها و انتظارات مثبت ارزشمند وجود دارد مرتبط است. باین‌حال، اگنیو این اندیشه را با اضافه کردن دو مقوله گسست بین آرمان‌ها و دستاوردهای واقعی و گسست بین نتایج عادلانه و نتایج واقعی بسط داده است (برگرن^۵، ۲۰۱۰: ۱۷). نوع دوم فشار، حذف محرک بالارزش مثبت^۶ است که برای بازیابی چیزی که از دست رفته است فشار تولید می‌کند. این نوع فشار با مقیاس‌های وقایع منفی زندگی اندازه‌گیری شده است (فرانسیس^۷، ۲۰۰۷: ۱۹). سومین منبع فشار، وجود محرک منفی است که ممکن است منجر به فعالیت‌های مجرمانه و بزهکارانه شود.^۸ محرک منفی دلالت بر افزایش محرک‌ها و افکاری دارد که در زندگی فرد منفی و نامطلوب‌اند. از دیدگاه اگنیو، هر نوع فشار احتمال بروز احساسات منفی، مانند ناامیدی،

1. Walklate
2. General Strain Theory
3. Bao
4. Strain Caused by The Failure to Achieve Positively Valued Goals
5. Bergeron
6. Strain as Removal of Positively Valued Stimuli
7. Francis
8. Strain as Presentation of Negative Stimuli

افسردگی، ترس، و از همه مهم‌تر، خشم را افزایش می‌دهد (سیگل^۱، ۱۹۹۸: ۱۸۰). این احساسات منفی ممکن است به‌مثابه حلقه واسط بین فشار و بزهکاری عمل کند (موریس^۲ و همکاران، ۲۰۱۲: ۲). اگنیو معتقد است بسیاری از افراد به مقابله با فشار به‌گونه‌ای سازگار و متعارف تمایل دارند؛ درحالی‌که بسیاری از افراد با فشار و احساسات منفی‌شان با شیوه‌های مجرمانه مقابله می‌کنند (اگنیو^۳، ۲۰۰۶: ۸۹).

فرضیات

۱. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از دست‌نیافتن به اهداف ارزشمند مثبت است.
۲. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از حذف محرک مثبت است.
۳. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از قرارگرفتن در معرض محرک منفی است.
۴. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از وجود احساسات منفی است.
۵. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از تصور محدودیت فرصت است.
۶. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از گسست آرزوهای پولی و توقعات پولی است.
۷. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از گسست آرزوهای پولی و توقعات تحصیلی است.
۸. رفتارهای وندالیستی تابعی مثبت از گسست آرزوهای تحصیلی و توقعات تحصیلی است.

روش‌شناسی

جمعیت و نمونه تحقیق

به‌اقتضای ماهیت کار، روش تحقیق این پژوهش پیمایشی و مقطعی است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها نیز پرسش‌نامه خوداجرا و واحد تحلیل فرد (دانشجو) بوده است. جمعیت تحقیق شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه مازندران (۹۹۴۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ بوده است؛ از این‌رو با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۳۹۴ نفر برآورد شد. روش نمونه‌گیری نیز تصادفی طبقه‌ای متناسب بوده است. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و به روش رگرسیون چندگانه انجام گرفته است. برای تعیین اعتبار ابزار سنجش (پرسش‌نامه) از روش‌های

---

1 . Siegel
2 . Morris
3 . Agnew

اعتبار صوری^۱، محتوا^۲ و اعتبار سازه^۳ استفاده شد. در تحقیق حاضر، براساس آزمون مقایسه میانگین دو گروه، مشاهده شد که میانگین رفتارهای وندالیستی پسران (۳۴/۶۲) بیشتر از میانگین رفتارهای وندالیستی دختران (۱۷/۴۳) است (در سطح معناداری ۰/۰۰۰). این یافته‌ها مطابق تحقیقات گویتزر و شومیکر (۲۰۰۸)، کوچران^۴ و همکاران (۱۹۹۴)، نیک‌اختر (۱۳۷۸)، بهرامی‌مهنه (۱۳۸۳)، محمدی (۱۳۸۴) و فتحی و محمدی (۱۳۹۰) است، که نشان داده‌اند رفتارهای وندالیستی پسران بیشتر از دختران است. به عبارت دیگر، این یافته‌ها با انتظارات نظری و پیشینه پژوهش مطابقت دارد و به این ترتیب، مقیاس متغیر وابسته این تحقیق (رفتارهای وندالیستی) از اعتبار سازه نظری برخوردار است. برای سنجش پایایی مقیاس‌های این تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. جدول ۱ نتایج تحلیل پایایی متغیر وابسته و مستقل را نشان می‌دهد.

جدول ۱. نتایج تحلیل پایایی متغیرهای اصلی تحقیق

تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ	متغیر
۱۷	۰/۹۱	رفتارهای وندالیستی (متغیر وابسته)
۶	۰/۸۲	وندالیسم برون دانشگاهی
۱۱	۰/۸۷	وندالیسم درون دانشگاهی
۴	۰/۷۰	دست‌نیافتن به اهداف ارزشمند مثبت
۹	۰/۵۵	حذف محرک مثبت
۲۸	۰/۸۸	قرارگرفتن در معرض محرک منفی
۲۳	۰/۹۲	احساسات منفی
۴	۰/۶۷	تصور نسبت به محدودیت فرصت
۹	۰/۸۴	دل‌بستگی اجتماعی
۸	۰/۷۵	باورهای اخلاقی

متغیرهای مستقل پژوهش

دست‌نیافتن به اهداف ارزشمند مثبت: سه حوزه وجود دارد که در آنها دسته‌هایی از اهداف ارزشمند مثبت قرار می‌گیرند: گسست بین آرمان‌ها و انتظارات، گسست بین انتظارات و

1. Face Validity
2. Content Validity
3. Construct Validity
4. Cochran

دستاوردهای واقعی و گسست بین نتایج عادلانه و نتایج واقعی. دسته اول در بسیاری از زمینه‌ها در معرض انتقاد قرار گرفت و دو دسته دیگر در نظریه فشار عمومی تأثیرگذار بوده‌اند. گسست ادراک شده بین انتظارات و دستاوردهای واقعی اغلب پیچیده به نظر می‌رسد (بلوینس^۱ و همکاران، ۲۰۱۰: ۱۵۰). اهداف ارزشمند مثبت، اگر از طریق فرآیند اجتماعی شدن مرسوم به دست نیایند، از طریق جرم به آسانی احراز خواهند شد (اگنیو، ۲۰۰۱: ۳۴۳). برای سنجش این متغیر دو بعد در نظر گرفته شده است: بعد اهداف شغلی و بعد اهداف تحصیلی. برای هر یک از این ابعاد معرف‌هایی طراحی شده‌اند؛ معرف‌های بعد اهداف شغلی عبارت‌اند از مطمئن بودن به آینده شغلی (فیوم^۲، ۲۰۰۳)؛ احتمال دستیابی به شغل مناسب (علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۶). معرف‌های بعد اهداف تحصیلی عبارت‌اند از عملکرد تحصیلی ضعیف (لانگتون و پیگور، ۲۰۰۷)؛ احتمال گرفتن مدرک دانشگاهی (علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۶).

حذف محرک مثبت: ازدست‌رفتن انگیزه بارزش ممکن است به انحراف منجر شود. وقتی فرد سعی می‌کند مانع ازدست‌رفتن انگیزه بارزش شود، انگیزه ازدست‌رفته را بازسازی کند، یا به انگیزه‌ای جایگزین دست یابد، درصدد انتقام گرفتن برمی‌آید و برای مقابله با کسانی که مسئول این اتفاق‌اند، به تهاجم یا مقابله منفی، مانند مصرف مواد مخدر، دست می‌زند (اگنیو، ۱۹۹۲: ۵۸ و ۵۷). برای سنجش متغیر حذف محرک مثبت، با استفاده از گویه‌هایی، از پاسخگویان پرسیده شد که آیا هیچ‌یک از حوادث منفی از قبیل مرگ والدین یا اعضای خانواده، مرگ دوست نزدیک، بیماری یا تصادف (برای خود فرد)، بیماری یا تصادف برای والدین یا یکی از اعضای خانواده، بیماری یا تصادف برای دوست نزدیک، قطع دوستی مهم، توقف اجباری فعالیت‌های بسیار مهم (پیکور و سیلوک^۳، ۲۰۱۰)، بیکارشدن پدر (استاکمن، ۲۰۱۱) و طلاق یا جدایی والدین (رابرتسون^۴ و همکاران، ۲۰۱۰) را در طول یک‌سال گذشته تجربه کرده‌اند یا خیر؛ بنابراین پاسخ سؤالات فوق به دو صورت بله یا خیر بوده است.

قرارگرفتن در معرض محرک منفی: ارائه محرک منفی منبع فشار است که ممکن است منجر به فعالیت‌های مجرمانه و بزهکارانه شود. محرک منفی به افزایش اتفاقات یا افکاری مربوط می‌شود که در زندگی فرد منفی یا نامطلوب‌اند (برگرن، ۲۰۱۰: ۱۸). در این تحقیق

1. Blevins
2. Fiume
3. Piquero & Sealock
4. Robertson

متغیر قرار گرفتن در معرض محرک منفی پنج‌بعد دارد که میزان فشارهای وارد بر پاسخگویان را در هنگام ارتکاب کنش‌های وندالیستی بازتاب می‌دهد. برای سنجش این نوع فشار از ابعاد روابط منفی با والدین، روابط منفی با همسالان، فشار مالی، فشار تحصیلی و قربانی‌شدن استفاده شده است. این متغیر با تکیه بر پژوهش‌های پیشین (پیکور و سیلوک، ۲۰۱۰؛ باو و همکاران، ۲۰۰۷؛ باو و همکاران، ۲۰۰۴؛ مون^۱ و همکاران، ۲۰۰۸، ۲۰۰۹، ۲۰۱۱؛ فیوم، ۲۰۰۳؛ سیگفوس دوتر^۲ و همکاران، ۲۰۱۲؛ پاتچین و هیندوجا^۳، ۲۰۱۱؛ استاکمن، ۲۰۱۱؛ علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۶) شاخص‌سازی شده است.

احساسات منفی: اگنیو انواع مختلفی از احساسات منفی را شناسایی کرده است که به فعالیت‌های مجرمانه کمک می‌کنند و آنها را واسطه بین فشار و رفتار مجرمانه در نظر گرفته است (برگرن، ۲۰۱۰: ۷۸). طبق نظریه فشار عمومی افراد احساسات منفی را زمانی تجربه می‌کنند که با آنها به صورت ناعادلانه و غیرمنصفانه برخورد شود یا در معرض محرک منفی قرار بگیرند. از این‌رو برای اصلاح موقعیت‌های فشارزا یا کاهش نتیجه احساسات منفی، بسیاری از جوانان قوانین را نقض می‌کنند (مون و همکاران، ۲۰۰۹: ۱۸۴). برای متغیر احساسات منفی در این تحقیق پنج‌بعد در نظر گرفته شده است: احساس افسردگی، خشم، نارضایتی، اضطراب و ناامیدی. سنجش احساسات منفی مبتنی بر پژوهش‌های پیشین (پیکور و سیلوک، ۲۰۱۰؛ کاستر و زیتو^۴، ۲۰۱۰؛ مون و همکاران، ۲۰۰۹؛ باو و همکاران، ۲۰۰۴؛ استاکمن، ۲۰۱۱؛ پاتچین و هیندوجا، ۲۰۱۱؛ دراپلا^۵، ۲۰۰۶) بوده است.

گسست بین آرزوها و توقعات:^۶ آزمون تفاوت میان آرزوها و توقعات یکی از آزمون‌های جدید درباره سنت مرتونی است. از این‌رهگذر، آرزوها اهداف ایده‌آل مطلوبی در نظر گرفته می‌شوند که باید برای رسیدن به آنها تلاش کرد؛ در حالی که توقعات اموری هستند که فرد فکر می‌کند در عمل قادر است به آنها برسد. استدلال این است که تفاوت میان آرزوها و توقعات منجر به نوعی احساس ناامیدی و احتمال بیشتر بروز رفتار انحرافی می‌شود (ویلیامز و

- 1 . Moon
- 2 . Sigfusdottir
- 3 . Patchin & Hinduja
- 4 . Coster & Zito
- 5 . Drapela
- 6 . The Gap Between Aspiration and Expectation

مکشین، ۱۳۸۶: ۱۱۸). این متغیر شامل سه بعد است: شکاف بین آرزوهای پولی و توقعات پولی،^۱ شکاف بین آرزوهای تحصیلی و توقعات تحصیلی^۲ و شکاف بین آرزوهای پولی و توقعات تحصیلی.^۳ هر یک از این ابعاد شامل مؤلفه‌هایی از آرزوها و توقعات‌اند. معرف‌های بعد آرزوهای پولی و توقعات پولی عبارت‌اند از: آرزوی پولدارشدن و احتمال پولدارشدن؛ و معرف‌های بعد آرزوهای تحصیلی و توقعات تحصیلی عبارت‌اند از: آرزوی ادامه تحصیل و امکان ادامه تحصیل.

تصور محدودیت فرصت:^۴ کوهن استدلال می‌کند که جوانان طبقات پایین برای پذیرش هنجارها و ارزش‌های جریان اصلی جامعه تلاش می‌کنند، اما فاقد ابزار رسیدن به موفقیت‌اند. به این ترتیب، از سرخوردگی رنج می‌برند و موقعیت و پایگاه شایسته احترام را نمی‌پذیرند؛ زیرا ابزار رسیدن به چنین احترامی را در اختیار ندارند (والکلت، ۲۰۰۳: ۲۲). در واقع، بسیاری از جوانان درک مشترکی از جامعه ناعادلانه دارند. آنها در کوتاه‌مدت متوجه می‌شوند که برای دستیابی به موقعیت و پایگاه مشکل مشابهی دارند؛ بنابراین دسته‌های خلفا و گروه‌هایی انحرافی با انحرافی با درک فرصت مسدود شده ظهور می‌کنند (وول و مای، ۲۰۰۰: ۴۵). معیارهای سنجش این متغیر به این شرح‌اند: رفتار غیرمنصفانه با فرد در جهت ممانعت از به دست آوردن شغل خوب، بازدارندگی قوانین تصویب شده برای رسیدن افراد به موفقیت، نداشتن فرصت‌های در دسترس دیگران با وجود سخت‌کوشی، تلاش زیاد برای زندگی خوب با وجود تحصیلات بالا. با توجه به پیشینه تحقیق در زمینه نظریه عمومی فشار اگنیو، برخی متغیرهای نظریه کنترل اجتماعی با متغیرهای نظریه فشار هم‌پوشانی دارند، از این رو متغیرهای دلبستگی اجتماعی^۵ و باورهای اخلاقی^۶ به عنوان متغیرهای کنترلی در این تحقیق تحت بررسی قرار گرفته‌اند.

متغیر وابسته

وندالیسم: وندالیسم را می‌توان "بزهکاری شامل آسیب رساندن به اموال و از شکل انداختن متعلقات اشخاص دیگر یا اموال عمومی" تعریف کرد. برای عملیاتی کردن متغیر وندالیسم، دو

1. The Gap Between Monetary Aspiration and Monetary Expectation
2. The Gap Between Educational Aspiration and Educational Expectation
3. The Gap Between Monetary Aspiration and Educational Expectation
4. The Perception of Limited Opportunity
۵. Attachment
۶. Moral Beliefs

بعد در نظر گرفته شده است: وندالیسم برون‌دانشگاهی و وندالیسم درون‌دانشگاهی که هر بعد شامل سه مؤلفه است. سپس برای هر بعد و مؤلفه معرف‌هایی طراحی شده‌اند. در نهایت این ابعاد و مؤلفه‌ها با سؤالات مناسب سنجیده شدند. فرآیند شاخص‌سازی وندالیسم در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. ابعاد، مؤلفه‌ها و معرف‌های وندالیسم

متغیر	ابعاد	مؤلفه	معرف
وندالیسم	برون‌دانشگاهی	خرابکاری در وسایل نقلیه	- پاره کردن یا صدمه زدن به روکش صندلی‌ها (اتوبوس، صندلی سینما و...) - پنجره کردن لاستیک‌ها - خط کشیدن روی بدنه وسایل نقلیه عمومی و شخصی
		تخریب پارک‌ها و فضای زیباسازی شده شهری و جنگل‌ها	- کندن گل‌ها و تخریب گل‌کاری‌ها - نوشتن یادگاری روی درختان یا صندلی‌ها و نیمکت‌های پارک
		تخریب وسایل عمومی	- آسیب زدن به دستگاه تلفن عمومی
وندالیسم	درون‌دانشگاهی	تخریب تجهیزات و تاسیسات دانشگاه	- تخریب صندلی‌ها - دیوارنویسی در کلاس - تخریب میز استاد - پاره کردن تابلوهای تبلیغاتی - کثیف یا پاره کردن کتاب‌های کتابخانه - گم کردن کتاب‌های کتابخانه
		تخریب فضای سبز دانشگاه	- چیدن گل‌ها و شکستن شاخ و برگ درختان - ریختن زباله در فضای سبز - نوشتن یادگاری روی درختان دانشگاه

یافته‌های پژوهش

وندالیسم، متغیر وابسته این تحقیق، شامل دو بعد وندالیسم برون‌دانشگاهی و وندالیسم درون‌دانشگاهی بوده است. یافته‌های این پژوهش در باب متغیر وندالیسم نشان داده است که ۸۶/۳ درصد دانشجویان تحت مطالعه میزان رفتارهای وندالیستی خود را بسیار پایین گزارش

کرده‌اند. این میزان برای وندالیسم برون‌دانشگاهی ۸۳/۲ درصد و برای وندالیسم درون‌دانشگاهی ۸۵/۳ درصد است. در رفتارهای وندالیستی برون‌دانشگاهی کمتر از ۵ درصد پاسخگویان اقدام به رفتارهای وندالیستی‌شان را با گزینه "اکثر اوقات" یا "همیشه" نشان داده‌اند. در صورتی که بیش از ۶۰ درصد پاسخگویان (جز در گویه "چیدن گل‌ها و گیاهان در پارک") عنوان کرده‌اند که هیچ نوع رفتار وندالیستی نداشته‌اند. در مجموع بیشترین نوع رفتارهای وندالیستی برون‌دانشگاهی "چیدن گل‌ها در پارک‌ها" بوده است. در رفتارهای وندالیستی درون‌دانشگاهی بیش از ۶۰ درصد پاسخگویان گزینه "اصلاً" را انتخاب کرده‌اند. بیشترین رفتارهای وندالیستی دانشجویان در درون دانشگاه "نوشتن روی نیمکت کلاس‌های درس" عنوان شده است. در این بعد از رفتارهای وندالیستی نیز تفاوت جنسیتی قابل مشاهده است. در مجموع، رفتارهای وندالیستی درون‌دانشگاهی و برون‌دانشگاهی دختران نسبت به پسران کمتر است.

جدول ۳. آزمون تفاوت میانگین متغیرهای مستقل و متغیرهای کنترلی برحسب جنسیت

متغیرها	جنسیت	میانگین (دامنه ۰-۲۰)	آزمون T
وندالیسم	پسر	۳/۴۶	۴/۳۳۵ P=۰/۰۰۰
	دختر	۱/۷۴	
احساسات منفی	پسر	۷/۷۳	۱/۵۲۱ P=۰/۱۲۹
	دختر	۷/۰۹	
قرار گرفتن در معرض محرک منفی	پسر	۷/۶۰	۴/۶۹۰ P=۰/۰۰۰
	دختر	۵/۹۶	
حذف محرک مثبت	پسر	۶/۴۱	۶/۰۹۱ P=۰/۰۰۰
	دختر	۳/۵۱	
عدم دستیابی به اهداف ارزشمند مثبت	پسر	۷/۱۶	۲/۶۴۶ P=۰/۰۰۸
	دختر	۶/۰۹	
تصور محدودیت فرصت	پسر	۱۰/۶۸	۱/۸۷۹ P=۰/۰۶۱
	دختر	۹/۸۹	
باورهای اخلاقی	پسر	۶/۰۵	-۵/۹۵۷ P=۰/۰۰۰
	دختر	۳/۷۰	
دلبستگی اجتماعی	پسر	۱۵/۰۹	-۳/۷۰۲ P=۰/۰۰۰
	دختر	۱۶/۵۲	

جدول ۳ نتایج آزمون تفاوت میانگین متغیرهای مستقل را برحسب جنسیت پاسخگویان به نمایش گذاشته است. چنان‌که داده‌های جدول نشان می‌دهد، تفاوت معناداری بین میانگین احساسات منفی و تصور محدودیت فرصت پسران و دختران وجود نداشته است. در حالی که

میانگین قرارگرفتن در معرض محرک منفی، حذف محرک مثبت و عدم دست‌یابی به اهداف ارزشمند مثبت در میان پسران بیشتر از دختران بوده است و این تفاوت‌ها به لحاظ آماری نیز معنادار است. بین میانگین باورهای اخلاقی و دل‌بستگی اجتماعی دختران و پسران پاسخگو نیز تفاوت معناداری وجود داشته است. به این معنا که میانگین باورهای اخلاقی در میان پسران (۶/۰۵) بیش از دختران (۳/۷۰) است. میانگین دل‌بستگی اجتماعی در میان دختران و پسران نشان می‌دهد این میانگین در بین دختران (۱۶/۵۲) بیش از پسران (۱۵/۰۹) بوده است.

آزمون روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته (تحلیل رگرسیونی)

در این پژوهش برای بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته از روش رگرسیون چندگانه استفاده شده است. به دلیل هم‌پوشانی برخی متغیرهای نظریه فشار عمومی اگنیو و متغیرهای نظریه مرتن از دو مدل رگرسیونی جداگانه برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شد. در یکی از مدل‌های رگرسیونی متغیرهای مستخرج از نظریه مرتن و کوهن و در مدل رگرسیونی دیگر متغیرهای مستخرج از نظریه اگنیو به همراه متغیرهای کنترلی به روش هم‌زمان (جبری) وارد معادله شده‌اند. جدول ۴ مدل‌های تأثیر متغیر مستقل را بر رفتارهای وندالیستی نشان می‌دهد.

داده‌های جدول ۴ نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه را به روش جبری، برای تبیین ابعاد رفتارهای وندالیستی برون‌دانشگاهی و درون‌دانشگاهی براساس متغیرهای نظریه مرتن، کوهن و متغیرهای کنترلی به تفکیک مدل ۱ نشان می‌دهد که مدل ۱ شامل متغیرهای نظریه مرتن، مدل ۲ شامل متغیر نظریه کوهن و مدل ۳ مشتمل بر متغیرهای کنترلی است. براساس داده‌های جدول، در مدل ۱ ضریب تعیین وندالیسم برون‌دانشگاهی و درون‌دانشگاهی (R^2) به میزان ۳ درصد است.

جدول ۴. مدل رگرسیونی چندگانه تبیین کننده ابعاد رفتارهای وندالیستی براساس متغیرهای نظریه مرتن، کوهن و متغیرهای کنترلی

متغیرها	مدل ۱ (Beta)			مدل ۲ (Beta)			مدل ۳ (Beta)		
	برون دانشگاهی	درون دانشگاهی	وندالیسم کل	برون دانشگاهی	درون دانشگاهی	وندالیسم کل	برون دانشگاهی	درون دانشگاهی	وندالیسم کل
گسست آرزوها و توقعات پولی	-۰/۱۵۱**	-۰/۱۳۳*	-۰/۱۵۸**	-۰/۱۰۱	-۰/۰۴۷	-۰/۰۹۳	-۰/۰۳۵	۰/۰۲۹	-۰/۰۲۱
گسست آرزوهای پولی و توقعات تحصیلی	۰/۱۰۳	۰/۰۵۲	۰/۱۰۴	۰/۰۸۱	۰/۰۱۴	۰/۰۷۵	۰/۰۱۰	-۰/۰۷۶	-۰/۰۱۰
گسست آرزوها و توقعات تحصیلی	-۰/۱۴۴	-۰/۱۴۹**	-۰/۱۶۳**	-۰/۱۳۹**	-۰/۱۴۰**	-۰/۱۵۶**	-۰/۰۶۹	-۰/۰۵۵	-۰/۰۷۶
تصور محدودیت فرصت				۰/۰۹۰	۰/۱۵۳**	۰/۱۱۳*	۰/۰۵۰	۰/۱۰۶*	۰/۰۶۹
باورهای اخلاقی							-۰/۳۶۴**	-۰/۴۱۵**	-۰/۳۹۴**
دلبستگی اجتماعی							-۰/۰۸۸	-۰/۱۳۴**	-۰/۱۲۵**
F	۳/۵۳۹	۳/۸۰۵	۴/۲۵۶	۳/۲۹۸	۴/۷۵۴	۴/۲۳۰	۱۴/۲۹۵	۲۲/۰۴۲	۱۹/۱۳۴

* معناداری در سطح ۰/۰۵ ** معناداری در سطح ۰/۰۱

این مطلب مبین این است که فقط در حدود ۳ درصد از تغییرات رفتارهای وندالیستی دانشجویان در هردو بعد با متغیرهای مستخرج از نظریه مرتن توضیح داده می‌شود. ضرایب تأثیر استاندارد (بتا) در این مدل رگرسیونی گویای این است که برای ابعاد وندالیسم برون دانشگاهی، متغیر گسست آرزوهای پولی و توقعات پولی و در بعد وندالیسم درون دانشگاهی، متغیرهای گسست آرزوها و توقعات پولی و گسست آرزوها و توقعات تحصیلی با متغیر رفتارهای وندالیستی رابطه معناداری نشان داده‌اند، ولی چون جهت این رابطه منفی و معکوس بوده است، این فرضیه تأیید نمی‌شود. در مدل ۲ ضریب تعیین مدل وندالیسم برون دانشگاهی معادل ۳ درصد و وندالیسم درون دانشگاهی معادل ۵ درصد محاسبه شده است.

در مدل بالا نیز فقط متغیر تصور محدودیت فرصت در بعد وندالیسم درون‌دانشگاهی و وندالیسم کل معنادار بوده است و قوی‌ترین پیش‌بین رفتارهای وندالیستی قلمداد می‌شود. در مدل ۳ که شامل متغیرهای نظریه مرتن، کوهن و متغیرهای کنترلی است، ضرایب تعیین مبین این است که در وندالیسم برون‌دانشگاهی ۱۸ درصد، وندالیسم درون‌دانشگاهی حدود ۲۶ درصد و در وندالیسم کل در حدود ۲۳ درصد از تغییرات رفتارهای وندالیستی دانشجویان از طریق متغیرهای مستخرج از نظریه مرتن، کوهن و متغیرهای کنترلی توضیح داده می‌شود. ضرایب تأثیر استاندارد گویای این است که در وندالیسم برون‌دانشگاهی متغیر باورهای اخلاقی ($-0/364 = \beta$) یگانه‌متغیر معنادار در مدل بوده است و در وندالیسم درون‌دانشگاهی، در کنار دو متغیر کنترلی، متغیر تصور محدودیت فرصت معنادار بوده است. در حالی که متغیر باورهای اخلاقی ($-0/415 = \beta$) قوی‌ترین پیش‌بین رفتارهای وندالیستی درون‌دانشگاهی است. در مرتبه بعدی متغیر دل‌بستگی اجتماعی ($-0/134 = \beta$) و متغیر تصور محدودیت فرصت ($0/106 = \beta$) به ترتیب مؤثرترین متغیرها تلقی می‌شوند.

در مجموع داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد متغیرهای نظریه مرتن در هیچ‌یک از مدل‌های فوق نتوانست رفتارهای وندالیستی را تبیین کند. در حالی که متغیر نظریه کوهن (تصور محدودیت فرصت) در مدل ۲، که شامل متغیرهای نظریه مرتن و کوهن است، توانسته است در سطح معناداری $0/01$ وندالیسم درون‌دانشگاهی و در سطح $0/05$ وندالیسم کل را تبیین کند. در مدل ۳، که متغیرهای کنترلی نیز وارد مدل رگرسیونی شده‌اند، متغیر مستخرج از نظریه کوهن (تصور محدودیت فرصت)، که در وندالیسم کل معنادار نبوده است، در وندالیسم درون‌دانشگاهی در سطح $0/05$ معنادار شده است و بتای آن حدود ۱۱ درصد برآورد می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۵. مدل رگرسیون چندگانه تبیین کننده رفتارهای وندالیستی براساس متغیرهای نظریه آگنیو و متغیرهای کنترلی

متغیرها	ضریب تاثیر غير استاندارد (B)	ضریب تاثیر استاندارد (Beta)	T	سطح معناداری	همبستگی مرتبه صفر (Zero-order)	همبستگی تفکیکی (Partial)	ضریب حداقل تحمل (Tolerance)	تورم واریانس (Vif)
احساسات منفی	۰/۰۳۷	۰/۱۰۸	۱/۹۱۰	۰/۰۵۷	۰/۲۷۴	۰/۰۹۷	۰/۵۷۹	۱/۷۲۸
قرار گرفتن در معرض محرک منفی	۰/۰۳۰	۰/۰۶۷	۱/۱۰۶	۰/۲۷۰	۰/۳۳۲	۰/۰۵۶	۰/۵۱۴	۱/۹۴۴
حذف محرک مثبت	۳/۴۴۳	۰/۱۸۴	۳/۹۹۲	۰/۰۰۰	۰/۳۰۴	۰/۱۹۹	۰/۸۸۰	۱/۱۳۷
عدم دستیابی به اهداف ارزشمند مثبت	-۰/۵۸۷	-۰/۰۵۹	-۱/۱۸۸	۰/۲۳۶	۰/۱۰۲	-۰/۰۶۰	۰/۷۶۷	۱/۳۰۴
باورهای اخلاقی	-۱/۸۳۱	-۰/۳۱۷	-۶/۲۹۵	۰/۰۰۰	-۰/۴۵۲	-۰/۳۰۵	۰/۷۳۷	۱/۳۵۶
دلبستگی اجتماعی	-۰/۱۲۹	-۰/۱۴۲	-۲/۹۳۸	۰/۰۰۴	-۰/۲۳۴	-۰/۱۴۸	۰/۷۹۹	۱/۲۵۱
ضریب همبستگی چندگانه (R)	۰/۵۲۷		ضریب تعیین (R ²)	۰/۲۷۸	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۲۶۷	F	۲۴/۸۵۰
							سطح معناداری	۰/۰۰۰

داده های جدول ۵ نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه را برای تبیین رفتارهای وندالیستی براساس متغیرهای نظریه آگنیو و متغیرهای کنترلی نمایش می دهد. براساس داده های جدول مزبور، همبستگی چندگانه (R) معادل ۵۳ درصد و ضریب تعیین (R²) نیز ۲۸ درصد است. یعنی در حدود ۲۸ درصد از تغییرات رفتارهای وندالیستی دانشجویان از طریق متغیرهای مستخرج از نظریه آگنیو و متغیرهای کنترلی توضیح داده می شود. علاوه بر این، از میان شش متغیر وارد شده در مدل، دو متغیر قرارگرفتن در معرض محرک منفی و دست نیافتن به اهداف ارزشمند مثبت با رفتارهای وندالیستی ارتباط معناداری نداشته اند. ضریب تأثیر استاندارد (بتا) گویای این است که متغیر باورهای اخلاقی (بتا = -۰/۳۱۷) قوی ترین پیش بین متغیر وابسته در این مدل است.

بعدازان، متغیرهای حذف محرک مثبت ($\beta = 0/184$)، دل‌بستگی اجتماعی ($\beta = -0/142$) و احساسات منفی ($\beta = 0/108$) به ترتیب مؤثرترین متغیرها محسوب می‌شوند. داده‌ها نشان می‌دهند در زمینه روابط خطی بین متغیرهای مستقل مستخرج از نظریه آگنیو و متغیرهای کنترلی، هم مقدار تورم واریانس ۲ و کمتر از آن بوده است و هم ضریب کمترین تحمل نزدیک به ۱ است. از این رو همبستگی میان متغیرهای مستقل در حد بسیار بالا نیست و مشکل هم‌پوشانی متغیرهای مستقل هم مشاهده نمی‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق فرضیه‌ای که مبنی بر وجود رابطه مستقیم و معنادار بین حذف محرک مثبت و رفتارهای وندالیستی باشد تأیید نشده است. داده‌ها نشان می‌دهند به موازات افزایش محرک‌های مثبت حذف‌شده برای فرد، رفتارهای وندالیستی افزایش می‌یابد. آگنیو استدلال می‌کند این نوع فشار از طریق تعدادی عوامل استرس‌زا نشان داده شده است که شامل از دست رفتن محرک‌های مثبت برای فرد است و با بزهکاری ارتباط مثبت دارد و به احتمال زیاد منجر به بزهکاری می‌شود، زیرا اغلب با پیوندهای اجتماعی قوی (مثل وابستگی به خانواده) مرتبط است (فرانسیس، ۲۰۰۷: ۱۹). نظریه فشار عمومی می‌گوید بزهکاری یا جرم سازوکاری مقابله‌ای است که ممکن است فرد از آن برای کاهش دادن یا به حداقل رساندن فشارها و عوامل استرس‌زا استفاده کند. طبق این نظریه افراد در کنش‌های بزهکارانه درگیر می‌شوند، زیرا چنین رفتارهایی به مدیریت یا کاستن از وقایع و موقعیت‌هایی کمک می‌کند که ممکن است باعث فشار در زندگی شود (برگرن، ۲۰۱۰: ۱۶). در واقع زمانی که فرد سعی می‌کند با حذف محرک مثبت مقابله کند، یا جایگزینی برای آن پیدا کند، یا به دنبال انتقام از کسی است که انگیزه مثبتی را از او گرفته است، احتمال انجام رفتار بزهکارانه افزایش می‌یابد (آگنیو، ۱۹۹۲: ۵۷). به لحاظ سطح معناداری نیز این متغیر همواره تأثیر معناداری بر رفتارهای وندالیستی داشته است.

بر اساس یافته‌های تحقیق حاضر فرضیه‌ای تأیید شد که رابطه‌ای مستقیم و معنادار را بین احساسات منفی و رفتارهای وندالیستی مطرح کرد. به این معنا که به موازات افزایش احساسات منفی، رفتارهای وندالیستی پاسخگویان نیز افزایش پیدا می‌کند. همان‌طور که نظریه فشار عمومی بیان کرده است، تجربه فشار به ایجاد حالات عاطفی منفی مثل خشم، سرخوردگی، ناامیدی، افسردگی و... در افراد کمک می‌کند، تجربه احساسات منفی در افراد فشارهایی ایجاد

می‌کند برای یافتن راهی که به آنها کمک کند چنین احساسی را کاهش دهند یا با آن مبارزه کنند (برگرن، ۲۰۱۰: ۱۶). هرکدام از انواع فشارها احتمال تجربه خشم را در افراد افزایش می‌دهد. خشم احساس آسیب‌دیدگی و مظلوم‌بودن را افزایش می‌دهد و این احساس تمایلی را در فرد برای انتقام ایجاد می‌کند؛ فرد را به عمل وامی‌دارد و قدرت عوامل بازدارنده را پایین می‌آورد. اگر انسان احساس کند به او ستم شده است، خشمگین می‌شود و خشونت و پرخاشگری را موجه خواهد دانست (سیگل و سینا، ۱۹۹۷: ۲۱). ممکن است انسان تبدیل به شخصیتی بزهکار شود؛ نه تنها برای مقابله با تنش، بلکه برای تصمیم‌گیری درجهت بروز احساسات منفی. از این طریق فرد می‌تواند از احساسات منفی رها شود یا احساس بهتری در خود ایجاد کند (لین، ۲۰۱۲: ۳۹). احساسات سطح آسیب احساسی افراد را افزایش می‌دهند و به افراد برای کنش نیرو می‌بخشند. اگنیو معتقد است احساسات منفی حس قدرت فوری و تمایل به انتقام را ایجاد می‌کند؛ به این دلیل احساسات منفی منجر به رفتار بزهکارانه می‌شود (فرانسیس، ۲۰۰۷: ۲۲). بنابراین، با توجه به استدلال اگنیو، فشارها تمایل به کج‌رفتاری را در فرد ایجاد می‌کنند. اینکه جرم یا بزهکاری واقع شود یا نشود، با توجه به موقعیت فرد فرق می‌کند؛ اینکه او می‌تواند با وقایع نامطلوب سازش کند، مبارزه کند یا با اعمال بزهکارانه خشم خود را نشان دهد. داده‌های تحقیق حاضر براساس متغیرهای مستقل مستخرج از نظریه فشار عمومی اگنیو با نتایج تحقیق علی‌پوردی‌نیا و همکاران (۱۳۸۶) درباره ارتباط مستقیم و معنادار رفتارهای وندالیستی و متغیرهای مستقل از حذف محرک مثبت و حالات عاطفی منفی مطابقت داشته است. در حالی که تحقیق مزبور به این نتیجه رسیده است که متغیر دست‌نیافتن به اهداف ارزشمند مثبت و ارائه محرک منفی نیز با رفتارهای وندالیستی ارتباط معناداری دارد، که تحقیق حاضر این رابطه را تأیید نکرده است.

فرضیه‌ای که مبنی بر وجود رابطه مستقیم و معنادار بین تصور محدودیت فرصت و رفتارهای وندالیستی (کل) است تأیید نشد. ولی نظریه ناکامی منزلتی کوهن توانسته است بعد رفتارهای وندالیستی درون‌دانشگاهی را تبیین کند. در تبیین نظری تأثیر تصور محدودیت فرصت بر وندالیسم درون‌دانشگاهی از دیدگاه کوهن می‌توان گفت اوضاع اجتماعی موانعی برای رسیدن به موفقیت‌های مشروع ایجاد می‌کند. در نتیجه جوانان شکلی از تضاد فرهنگی را تجربه و در رفتارهای نامطلوب و مخرب شرکت می‌کنند (سیگل، ۲۰۱۰: ۱۹۹). در واقع کوهن بیشتر

1 . Siegel & Sienna

2 . Lin

به بررسی بزهکاری‌هایی علاقه‌مند بوده است که در ابتدا نمایشی بوده‌اند و به صورت بی‌هدف و پوچ ظاهر می‌شده‌اند؛ مثل کنش‌های تصادفی خشونت و وندالیسم (موریسن، ۱۹۹۵: ۲۸۱). نتایج تحقیق حاضر در بعد وندالیسم درون‌دانشگاهی، به‌مثابه رفتار انحرافی غیرسودجویانه، نظریه کوهن را تأیید کرده است. به نظر کوهن، با توجه به خرده‌فرهنگ بزهکاری، فرد خرابکار از آسیب‌زدن به اموال دیگران لذت می‌برد و با بی‌اعتنایی به هنجارها و رفتارهای مقبول جامعه و گرایش به رفتارهای ضداجتماعی خود را حفظ و ارضا می‌کند.

نتایج مربوط به متغیرهای مستخرج از نظریه مرتن نشان می‌دهد، برخلاف فرضیه تحقیق، بین سه متغیر گسست آرزوهای پولی و توقعات پولی، گسست آرزوهای پولی و توقعات تحصیلی و گسست آرزوهای تحصیلی و توقعات تحصیلی و متغیر وابسته (رفتارهای وندالیستی) رابطه مثبت و معناداری وجود نداشته است. همان‌طور که قبلاً گفتیم، درباره قدرت تبیین‌کنندگی نظریه فشار ساختاری مرتن در زمینه انواع جرائم غیرسودجویانه از جمله وندالیسم تردیدهایی وجود داشته است و بسیاری از محققان - مانند کوهن که معتقد بود مرتن تبیهکاری‌های غیرسودجویانه از قبیل رفتارهای خرابکارانه نوجوانان را که پاداش مالی دربر ندارد به حساب نمی‌آورد، معتقدند نظریه مرتن نمی‌تواند رفتارهای وندالیستی را تبیین و بررسی کند (فارن‌ورث و لیبر، ۱۹۸۹: ۲۶۶). در مجموع نتایج تحقیق حاضر حاکی از این است که نظریه‌های فشار ساختاری مرتن قدرت تبیین رفتارهای وندالیستی را در نمونه تحت بررسی نداشته است و هیچ‌کدام از یافته‌های تحقیق حاضر نیز، از میان سه فرضیه‌ای که از نظریه مرتن استخراج شده است، تأیید نشد. این نتیجه برخلاف ادعای نظریه مرتن است. زیرا در سنت مرتنی استدلال می‌شود که تفاوت میان آرزوها و توقعات منجر به نوعی احساس ناامیدی و احتمال بیشتر بروز رفتار انحرافی می‌شود. این ناتوانی در تبیین وندالیسم برون‌دانشگاهی و درون‌دانشگاهی نیز قابل مشاهده است. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات لیسکا^۱ (۱۹۷۱)، کارن‌هاوسر^۲ (۱۹۷۸)، پاترنستر و تریپلت^۳ (۱۹۸۸)، برتون و کالن^۴ (۱۹۹۲) و برتون و همکاران (۱۹۹۴) هم سو است. از سوی دیگر، با توجه به نتایج متناقض تحقیقات انجام‌شده، این یافته‌ها برخلاف تحقیقات تایگرت (۱۹۸۸)، فارن‌ورث و لیبر (۱۹۸۹) و اوزبای و اوزکن^۵ (۲۰۰۶) است که توانسته‌اند انتقادهای

1. Liska
2. Kornhauser
3. Paternoster & Triplett
4. Burton & Cullen
5. Ozbay & Ozcan

موجود درباره قدرت سنجش نظریه فشار مرتن را در زمینه جرائم غیرسودجویانه زیر سؤال ببرند.

منابع

- بهرامی‌مهنه، فاطمه (۱۳۸۳) بررسی عوامل مؤثر بر وندالیسم نوجوانان (۲۴-۱۵ ساله) در حاشیه شهر مشهد (موردکاوی کیوسک‌های تلفن)، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی، دانشگاه الزهراء.
- توحیدیان، رقیه (۱۳۸۸) تأثیر برجسب‌زنی بر گرایش دانشجویان دانشگاه مازندران به رفتارهای انحرافی، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه مازندران.
- سهامی، سوسن و حبیب احمدی (۱۳۷۹) «بزهکاری و خرابکاری»، مجله تازه‌های روان‌درمانی (هیپنوتیزم)، شماره ۱۷ و ۱۸: ۱۲۳-۱۰۶.
- عفتی، محمد (۱۳۸۱) «بررسی انگیزه‌های مؤثر بر وندالیسم (با تکیه بر سنگ‌پرانی به قطارهای مسافربری)»، نامه پژوهش فرهنگی، سال هفتم، شماره ۳: ۳-۳۶.
- علیوردی‌نیا، اکبر و همکاران (۱۳۸۶) «مطالعه جامعه‌شناختی بزهکاری: آزمون تجربی نظریه فشار عمومی اگنیو»، مجله جامعه‌شناسی ایران، شماره ۳۰: ۱۱۱-۸۳.
- علیوردی‌نیا، اکبر و حمید حیدری (۱۳۹۱) «کاربست تجربی نظریه یادگیری اجتماعی ایگز در مطالعه رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان»، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره سیزدهم، شماره ۱ و ۲: ۲۹-۳.
- فتحی، سروش و حامد محمدی (۱۳۹۰) «شهرنشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان»، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۳: ۱۷۱-۱۵۷.
- قاسمی، وحید و همکاران (۱۳۸۸) «توصیف جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر وندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال»، فصلنامه المپیک، سال هفدهم، شماره ۱ (پیاپی ۴۵): ۷۹-۶۹.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا (۱۳۷۹) «میانی نظری و تجربی وندالیسم: مروری بر یافته‌های یک تحقیق»، نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۶: ۲۲۷-۱۹۳.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳) وندالیسم، تهران: آن.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا و رضا صفری‌شالی (۱۳۸۵) «بررسی زمینه‌های بزهکاری و تخریب اموال عمومی توسط نوجوانان (مطالعه موردی نوجوانان استان قزوین)»، مجله جامعه‌شناسی، شماره ۷: ۴۲-۱.

محمدی‌بلبلان‌آباد، اسعد (۱۳۸۴) سنجش میزان وندالیسم و بررسی عوامل فردی و اجتماعی مرتبط با آن در بین دانش‌آموزان ناحیه یک مقطع متوسطه شهر سنندج، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه تبریز.

مقصودی، سوده و زهرا بنی‌فاطمه (۱۳۸۳) «تحلیل محتوای دیوان‌نویسی‌های کلاس درس دانشگاه شهید باهنر کرمان»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال سوم، شماره ۱۳: ۲۸۸-۲۶۷.

نبوی، سیدعبدالحسین و همکاران (۱۳۹۰) «بررسی عوامل مؤثر در بروز رفتارهای وندالیستی درمیان دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان ایذه»، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست‌ودوم، شماره ۳، پیاپی (۴۳): ۳-۱۰۰-۸۳.

نیک‌اختر، علی (۱۳۷۸) بررسی عوامل اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر خرابکاری به‌عنوان نوعی رفتار بزهکارانه در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های شیراز، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه شیراز. ولد، جرج و همکاران (۱۳۸۰) جرم‌شناسی نظری (گذری بر نظریه‌های جرم‌شناسی)، ترجمه علی شجاعی، تهران: سمت.

ویلیامز، فرانک پی. و ماری‌لین مک‌شین (۱۳۸۶) نظریه‌های جرم‌شناسی، ترجمه حمیدرضا ملک‌محمدی، چاپ دوم، تهران: میزان.

- Agnew, R., (1992) "Foundation for a General Theory of Crime and Delinquency", *Criminology*, 30(4): 47-87.
- Agnew, R., (2001) "Building on the Foundation of General Strain Theory: Specifying the Types of Strain Most Likely to Lead to Crime and Delinquency", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38: 319-361.
- Agnew, R., (2006) "Pressured into Crime: An Overview of General Strain Theory", Los Angeles, CA: Roxbury Publishing Company.
- Arnett, Jeffrey Jensen & Jensen Lene Arnett (1994) "Socialization and Risk Behavior in Two Countries: Denmark and the United States", *Youth & Society*, 26(1): 3 - 22.
- Bao, Wan-Ning (2008) "Book Review: Agnew, R., (2006) Pressured Into Crime: An Overview of General Strain Theory", Los Angeles: Roxbury. V, 238 pp, *International Criminal*, 18 (4): 473-496.
- Bao, Wan-Ning, Haas Ain & Pi Yijun (2004) "Life Strain, Negative Emotions, and Delinquency: An Empirical Test of General Strain Theory in the People's Republic of China", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 48(3): 281-297.
- Bao, Wan-Ning, Haas Ain & Pi Yijun (2007) "Life Strain, Coping, and Delinquency in the People's Republic of China: An Empirical Test of General Strain Theory from a Matching Perspective in Social Support",

- International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 51(1): 9-24.
- Bergeron, Lindsey Ellen (2010) "*Female Criminality and Community Reentry: An Examination of General Strain Theory*", For the Degree of Doctor of Philosophy, North Dakota State University.
- Blevins, Kristie R. Shelley Johnson Listwan, Francis T. Cullen and Cheryl Lero Jonson (2010) "A General Strain Theory of Prison Violence and Misconduct: An Integrated Model of Inmate Behavior", *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 26(2): 148–166.
- Burton, S. V. Jr. & Cullen, F. T. (1992) "The Empirical Status of Strain Theory", *Journal of Crime and Justice*, 15: 1-30.
- Burton, S. V. Jr. FT Cullen, TD Evans, RG Dunaway (1994) "Reconsidering Strain Theory: Operationalization, Rival Theories, and Adult Criminality", *Journal of Quantitative Criminology*, 10: 213-239.
- Ceccato, Vania & Haining, Robert (2005) "Assessing the Geography of Vandalism: Evidence from a Swedish City", *Urban Studies*, 42(9): 1637 – 1656.
- Clercq Dirk De, Dakhli Mourad (2009) "Personal Strain and Ethical Standards of the Self-Employed", *Journal of Business Venturing*, 24: 477–490.
- Clinard, Marshall B., Meier Robert F. (2011) *Sociology of Deviant Behavior*, Fourteenth Edition, USA.
- Cochran, John k., Wood Peter B. & Arneklev Bruce J. (1994) "Is the Religiosity-Delinquency Relationship Spurious? A Test of Arousal and Social Control Theories", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 31(1): 92 – 123.
- Coster, Stacy De & Zito Rena Cornell (2010) "Gender and General Strain Theory: The Gendering of Emotional Experiences and Expressions", *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 26(2): 224–245.
- Dewet, Corene (2004) "The Extent and Causes of Vandalism at Schools", *South African Journal of Education*, 24(3): 206- 211.
- Drapela, Laurie A. (2006) "The Effect of Negative Emotion on Licit and Illicit Drug Use among High School Dropouts: An Empirical Test of General Strain Theory", *Journal of Youth and Adolescence*, 35(5): 755–770.
- Farnworth, Margaret & Leiber Michael J. (1989) "Strain Theory Revisited: Economic Goals, Educational Means, and Delinquency", *American Sociological Review*, 54(2): 263-274.
- Featherstone, Richard & Deflem Mathieu (2003) "Anomie and Strain: Context and Consequences of Merton's Two Theories", *Sociological Inquiry*, 73(4): 471–489.

- Fiume, Timothy M. (2003) "*Testing Strain, Control, and Differential Association Theories of Juvenile Delinquency*", the Pennsylvania State University, the Graduate School.
- Francis, Kimberly Anne (2007) "*Gender Differences in Delinquency and Health Risk Behaviors: A Test of General Strain Theory*", Ph.D Thesis. The University of Texas at Austin.
- Gutierrez, Filomin C. & Shoemaker Donald J. (2008) "Self-Reported Delinquency of High School Students in Metro Manila: Gender and Social Class", *Youth & Society*, 40 (1): 55-85.
- Horowitz Tamar & Tobaly David (2003) "School Vandalism: Individual and Social Context", *Adolescence*, 38(149): 131- 139.
- Johnson, Richard E. (1979) "*Juvenile Delinquency and Its Origin*"s, Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Kornhauser, Ruth. (1978) "*Social Sources of Delinquency*", Chicago: University of Chicago Press.
- Langton, Lynn & Piquero Nicole Leeper (2007) "Can general strain theory explain white-collar crime? A Preliminary Investigation of the Relationship between Strain and Select White-Collar Offenses", *Journal of Criminal Justice*, 35: 1-15.
- Levine, Edward. M. & Kozak Conrad (1979) "Drug and Alcohol Use, Delinquency, and Vandalism among Upper Middle Class Pre – and Post – Adolescents", *Journal of Youth and Adolescence*, 8(1): 91- 101.
- Lin, Wen-Hsu (2012) "General Strain Theory in Taiwan: A Latent Growth Curve Modeling Approach", *Asian Criminology*, 7: 37-54.
- Liska, Allen E. (1971) "Aspirations, Expectations, and Delinquency: Stress and Additive Models", *Sociological Quarterly*, 12:99-107.
- Marte, Ricardo M. (2008) "*Adolescent Problem Behaviors: Delinquency, Aggression, and Drug Use*", New York: LFB Scholarly Publishing LLC.
- Mccaghy, Charles H & Capron, and Timothy, A (1994) "*Deviant Behavior: Crime, Conflict, and Interest Groups*", copyright by Macmillan College Publishing Company.
- Moon, Byongook, Blurton David & McCluskey John D. (2008) "General Strain Theory and Delinquency: Focusing on the Influences of Key Strain Characteristics on Delinquency", *Crime & Delinquency*, 54(4): 582-613.
- Moon, Byongook; Morash, Merry; McCluskey, Cynthia Perez; Hwang, Hye-Won (2009) "A Comprehensive Test of General Strain Theory: Key Strains, Situational- and Trait-Based Negative Emotions, Conditioning Factors, and Delinquenc", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 46(2): 182-212.

- Moon, Byongook; Hwang, Hye-Won; McCluskey, John D. (2011) "Causes of School Bullying: Empirical Test of a General Theory of Crime, Differential Association Theory, and General Strain Theory", *Crime & Delinquency*, 57(6): 849-877.
- Morrison, Wayne (1995) *Theoretical Criminology: From Modernity to Post-modernism*, London: Cavendish Publishing.
- Morris, Robert G., Michael L. Carriaga, Brie Diamond, Nicole Leeper Piquero, Alex R. Piquero (2012) "Does Prison Strain Lead to Prison Misbehavior? An Application of General Strain Theory to Inmate Misconduct", *Journal of Criminal Justice*, 194-201.
- Torsten Norlander, Anki Nordmarker & Trevor Archer (1998) "Effects of Alcohol and Frustration on Experimental Graffiti", *Scandinavian Journal of Psychology*, 39: 201 – 207.
- Nordmarker, Anki; Norlander, Torsten; Archer, Trevor (2000) "The Effects of Alcohol Intake and Induced Frustration upon Art Vandalism", *Social Behavior and Personality* (Society for Personality Research) ", 28(1): 15 – 28.
- Nwoye, Onuigbo. G (1993) "Social Issues on Walls: Graffiti in University Lavatories", *Discourse & Society* (London, Newbury park and New Delhi), 4(4): 419 – 442.
- Ozbay Ozden, Ozcan Yusuf Ziya (2006) "Classic Strain Theory and Gender: The Case of Turkey", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50(1): 21-38.
- Patchin Justin W. & Hinduja Sameer (2011) "Traditional and Nontraditional Bullying Among Youth: A Test of General Strain Theory", *Youth & Society*, 43(2): 727-751.
- Paternoster, R., & Triplett, R. (1988) "Disaggregating Self-Reported Delinquency and Its Implications for Theory", *Criminology*, 26: 591-625.
- Piquero Nicole Leeper & Sealock Miriam D. (2010) "Race, Crime, and General Strain Theory", *Youth Violence and Juvenile Justice*, 8(3): 170-186.
- Richards Pamela (1979) "Middle – Class Vandalism and Age – Status Conflict", *Social Problems*, 26(4): 482 – 497.
- Robertson, Angela R. Stein, Judith A. Schaefer-Rohleder, Lacey (2010) "Effects of Hurricane Katrina and Other Adverse Life Events on Adolescent Female Offenders: A Test of General Strain Theory", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47(4): 469-495.
- Sanders, W.B. (1981) *Juveile Delinquency: Causes, Patterns and Reaction's*, New York: Holt, Rinehart & Winston.

- Siegel Larry J. (2010) "*Criminology (Theories, Patterns, and Typologies)*", Tenth Edition, USA: Wadsworth.
- Siegel, Larry & Sienna, Joseph (1997) "*Juvenile Delinquency*", Sixth Edition, West Publishing Company.
- Sigfusdottir, Inga Dora & Kristjansson, Alfgeir Logi & Agnew, Robert (2012) "A Comparative Analysis of General Strain Theory", *Journal of Criminal Justice*, 40: 117-127.
- Stackman Valerie R. (2011) "*Testing General Strain Theory on Female Inmates: A Comparison of Two Measures of Negative Emotion*", Doctor of Philosophy, Department of Sociology and Anthropology, Howard University, Supervisor: Charles B. Adams.
- Thawabieh, Ahmad Mahmoud & Alrofo Mohammad Ahmad (2010) "Vandalism at Boys Schools in Jordan", *International Journal Education Science*, 2(1): 41 - 46.
- Tierney John (2006) "*Criminology: Theory and Context*" (Second Edition), England: Longman.
- Tygart, Clarence. E. (1988) "Strain Theory and Public School Vandalism: Academic Tracking, School Social Status, and Students Academic Achievement", *Youth & Society*, 20(1): 106- 118.
- Taylor, Dorothy L.; Biafora Jr., Frank A.; Warheit, George; Gil, Andres (1997) "Family Factors, Theft, Vandalism, and Major Deviance among a Multiracial/Multiethnic Sample of Adolescent Girls", *Journal of Social Distress and the Homeless*, 6(1): 71 - 87.
- Varela, B. A. Daniel (1980) "*A Social Ecological Analysis of Vandalism*", Master of Arts Thesis, The University of Texas at El Paso.
- Vernon, Garth Esau (2007) "*The Influence of Vandalism in Schools on Learners Academic Performance*", Magister Educations in The Faculty of Education at The Nelson Mandela Metropolitan University, Supervisor: A.J. Greyling.
- Vowell Paul R. May David C. (2000) "Another Look at Classic Strain Theory: Poverty Status, Perceived Blocked Opportunity, and Gang Membership as Predictors of Adolescent Violent Behavior", *Sociological Inquiry*, 70(1): 42-60.
- Walklate Sandra (2003) "*Understanding Criminology: Current Theoretical Debates*" (Second Edition), Britain: Biddles.